

פרשת כי תשא

מעלת היגיעה שבזמן הגלות

על הנאמר בפרשתנו: "ויאמר ה' אל משה כתוב לך את הדברים האלה, כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל" (שמות לד, כז), דרשו חז"ל (גיטין ס, ב): "דרש רבי יהודה בר נחמני מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש, כתיב 'כתוב לך את הדברים האלה' (משמע שיש לכתוב את התורה) וכתיב 'כי על פי הדברים האלה' (משמע שאין לכתוב את התורה אלא ללומדה בעל פה), הא כיצד? דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה, דברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב".

כלומר שישנו איסור לומר בעל פה את פסוקי התורה שבכתב, וגם מי שהינו בעל קורא שנים רבות ויודע את כל הפרשה בעל פה, אסור לו לאומרה בעל פה אלא הוא צריך לקרותה מתוך הכתב שבספר תורה, ואם לא יעשה כן הוא לא מוציא את הרבים ידי חובתם.

ומאידך ישנו איסור לכתוב את דברי התורה שבעל פה, כגון משניות וגמרות הלכות ואגדות. ומה שאנו רואים שכל המשניות והגמרות ושאר התורה שבעל פה כתובים בספרים, דבר זה החל בימי התנא הקדוש רבי יהודה הנשיא כשראה שהלבבות של הלומדים הולכים ומתמעטים, והתורה משתכחת מהם, החליט לעבור על איסור כתיבת התורה שבעל פה למען קיום התורה, בבחינת "עת לעשות לה' הפרו תורתך" (תהלים קיט, קכו), והתיר את כתיבת התורה שבעל פה.

וכן כתב הרמב"ם (בהקדמתו לספר יד החזקה) וז"ל: "ומימות משה רבנו ועד רבנו הקדוש, לא חיברו חיבור שמלמדין אותו ברבים, בתורה שבעל פה. אלא בכל דור ודור, ראש בית דין, או נביא, שהיה באותו הדור, כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו, והוא מלמד על פה לרבים".

וממשיך הרמב"ם: "עד שבא רבנו הקדוש, והוא קיבץ כל השמועות, וכל הדינים, וכל הביאורים והפירושים, ששמעו ממושה רבנו, ושלמדו בית דין שבכל דור ודור, בכל התורה כולה, וחיבר מהכל ספר המשנה. ושננו לתלמידים ברבים, ונגלה לכל ישראל, וכתבוהו כולם, ורצוהו בכל מקום, כדי שלא תשתכח תורה שבעל פה מישראל. ולמה עשה רבינו הקדוש כך ולא הניח הדבר כמות שהיה? לפי שראה שהתלמידים מתמעטים והולכין, והצרות מתחדשות ובאות, ומלכות רומי פושטת בעולם ומתגברת, וישראל מתגלגלין והולכין לקצוות, (לכן) חיבר חיבור אחד, להיות ביד כולם, כדי שילמדוהו במהרה, ולא ישכח".

אך זאת יש לדעת כי היתרו זה של רבי יהודה הנשיא אינו היתר ניצחי אלא רק לפי שעה, כל זמן שחושך הגלות "יכסה ארץ" (ישעיה ס, ב), ותהיה התורה משתכחת מן הלבבות, אולם בבוא הגאולה השלימה, כשיתקיים בנו מה שנאמר: "ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה'", כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" (ירמיה לא, לג) ("וכל בניך לימודי ה'") (ישעיה יא, ט) ו"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (שם נד, יג), ושוב לא תהיה התורה משתכחת מלב הלומדים כלל, ממילא כבר לא יהיה צורך לכתוב את התורה שבעל פה, וישוב איסור כתיבתה למקומו כאשר היה בתחילה.

ולכן לעתיד לבוא כל ספרי התורה שבעל פה המצויים בימינו - משניות, גמרות, ספרי הלכה, ספרי מוסר, חסידות וקבלה, ושאר הספרים החידושים הגדושים את הספריות למכביר, הכל כאשר לכל יהיה טעון גניזה, כיון שיהיה איסור ללמוד דברים אלו מתוך הכתב, אלא רק בעל פה בלבד, ולא יצטרכו ללמוד ולעיין בספרים רבים כל כך כבימינו, אלא רק בחומש, וכאשר יקרא האדם פסוק כלשהו בתורה שבכתב, מיד ללא כל יגיעה יאיר לו הקב"ה בליבו את כל ההלכות והדרשות וסודות התורה הנכללים בפסוק זה.

אלא שלפי זה צריך להבין: מאחר שלעתיד לבוא נזכה ללמוד את כל התורה כולה ללא כל יגיעה, והיא לא תשתכח מליבנו כלל, ונהיה חכמים ונבונים בתורה וכו' וכו', מדוע אם כן נאמר בנוגע לימי הגאולה: "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" (קהלת יב, א), וכפי שפירשו חז"ל במדרש (ויקרא"ר יח, א) "אלו ימי המשיח"?

אכן התשובה לכך נמצאת בדברי הרבי הרש"ב (ר' שלום בער, נשיאה החמישי של שושלת חסידות חב"ד) שאמר באחת משיחותיו (היום יום ג' מנחם אב): "אז, כשמשיח יבוא במהרה בימינו אמן, יתגעגעו לימי הגלות. או אז יחרה מדוע לא עסקו ב'עבודה'. אז כבר יחוש את הכאב הגדול שבהעדר העבודה. כעת, ימי הגלות, הם ימי העבודה להתכונן לביאת המשיח במהרה בימינו אמן".

לימי הגלות יש את מעלת העונג שבא אחר העמל והיגיעה, מה שאין כן בימי הגאולה. כשאדם עמל ויגע להבין סוגיא כלשהי בגמרא, הוא פותח עוד ספר ועוד ספר ועדיין לא מבין, והוא ממשיך להתאמץ ולנסות להבין עד שלבסוף הקב"ה מסייע בידו ופותח לו פתח בביאור הסוגיא, הוא מרגיש תענוג עצום שאין כדוגמתו בעולם. העונג הנפלא שמרגישים אחר שמשיגים דבר מה בעמל גדול יהיה חסר לנו בימות המשיח, כיון שאז נשיג הכל ללא כל טירחה ועמל, ולכן על ימים אלו נאמר: "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ".

משל למה הדבר דומה, לגנן עני שהיה עובד קשה מאוד כדי להשיג את פת לחמו. הוא היה קם מוקדם מאוד ויוצא לעבודתו, ושם היה עוזר ומנקש ומשקה את האילנות והפרחים וכו' בעוד שהשמש קופחת על ראשו, והיה משתכר על כך משכורת זעומה. יום אחד יצא המלך לטייל וראה את הגנן המסכן שבור ורצוצ' מרוב עבודה, וממצחו ניגרת זיעה רבה. נכמרו רחמיו של המלך על האיש והציע שממחר יעבוד אצלו בארמונו והוא ישלם לו על כך משכורת מכובדת ביותר. האיש שמח מאוד והודה למלך על כך, הוא חזר לביתו צוהל והודיע לאישתו שתהילות לאל ראה ה' בעוניים ומעתה לא ידעו יותר מחסור.

למחרת התייצב העני בארמון המלך. הוא לא נדרש אפילו להחליף את בגדיו לבגדי עבודה. המלך הכניס אותו לאולם רחב ידיים שאין בו כל אילנות ופרחים כלל, ואמר לו לאחוז בידיו את מעדרו ולעשות תנועות כאילו שהוא עוזר, וכן כאילו שהוא משקה וכו', ובסוף היום יבוא לחדרו של המלך ויקבל את שכרו מושלם. העני עשה כן יום ועוד יום ועוד יום, אך כעבור זמן קצר שב אל המלך ואחר בקשת סליחה ממנו הודיע שרצונו להתפטר מעבודתו בארמון ולשוב לעבודתו הראשונה. המלך לא הבין זאת כלל ואמר לו: 'הרי כאן בארמון אינך תחת השמש, אתה לא צריך להתאמץ, בגדיך לא מתלכלכים, ונוסף על כל זאת משכורתך כפולה ומכופלת, ובכל זאת רצונך להתפטר מעבודתך בארמון ולשוב לעבודתך הראשונה?!'.

וכך הסביר הגנן העני למלך: 'בעבודתי הראשונה אמנם הייתי מתאמץ מאוד, גופי היה נפרך, אצבעותי היו זבות דם, והשמש היתה קופחת על ראשי, אולם בסוף היום הייתי רואה בעיני את פרי עמלי - גן יפה ומהודר, מלא באילנות ופרחים ססגוניים מכל מיני סוגים, ודבר זה היה מיסב לי עונג רב, ומשכיח ממני את כל צערי. אולם כאן בארמון המלך אין כל ערך לעבודתי. כאן בארמון איני עמל ויחד עם זאת גם לא רואה

כל פרי, ולכן איני מרגיש שום טעם בעבודתי'.

והנמשל מובן מאליו: בזמן הגאולה אומנם נזכה להשיג השגות גדולות ומופלאות, אולם כיון שהדבר יבוא לנו ללא כל עמל וטירחה לא יהיה בהשגות אלו כל טעם ועונג אמיתי. ודוקא בימים אלו שאנו עוברים כעת, ימי הגלות הקשים, בהם כה קשה להשיג דבר כלשהו בעבודת ה', ונדרש עמל עצום להבין ענין כלשהו בתורה לאשורו, ואף אחר שכבר מצליחים להבין אותו כעבור זמן קצר הוא נשכח מאיתנו, בכל זאת ישנה מעלה מיוחדת לטרחתנו ויגיעתנו, וה' ישלם לכל אחד שכר עצום על כל מה שטרח ויגע בעבודתו.

ועל כן אין לו לאדם לייאש את עצמו כלל, וגם אם הוא רואה שכל מה שהוא לומד נשכח ממנו, בכל זאת ימשיך ללמוד עוד ועוד. ואם זכה האדם להתחיל ללמוד מסכת כלשהי יתאמץ בכל כוחו לסיימה, כי כל מסכת שזכה האדם לסיים בעולם הזה, גם אם לבסוף היא נשכחה ממנו, אחר אריכות ימים כשיגיע לעולם האמת יבוא מלאך ויזכיר לו אותה כדי שיוכל לאומרה לפני הקב"ה ללא כל בושה.

ובדומה לזה מצינו במדרש תנחומא (פרשתנו אות טז' וכיו"ב בנדרים לח, א) שבמשך כל ארבעים יום שעשה משה למעלה בהר סיני היה לומד תורה ושוכח, עד שלבסוף אמר לקב"ה: 'רבונו של עולם, הרי באו ארבעים יום ואיני יודע דבר'. מה עשה הקב"ה, משהשלים ארבעים יום נתן לו את התורה במתנה, שנאמר: עגיו למעש לארשימ דחאו דחא לכ ה"ב הכזי וז הנתמלו. ("חי, אל תומש) 'ותא רבדל ותלככ השמ לא ותיו' ללמוד את תורת ה'.

